

Galiplerin Adaleti: Nürnberg ve Tokyo Askeri Ceza Mahkemeleri

Türkan Melis PARLAK¹

Özet

Tarih boyunca yapılan savaşlarda azımsanamayacak kadar sayıda insan, hayatını kaybetmiş ve birçoğunun faili yargılanmamıştır.

Nürnberg ve Tokyo Mahkemeleri tarafsız bir gözle bakıldığında kazananların amlandığı; İnsanlığa karşı suç, Barışa karşı suç ve Savaş suçu ithamlarının sadece “kaybedenlere” yöneltildiği “tarafli” yargılamalar olarak da görülmelidir. Bitmiş ve teslim olmaya hazır Japonya’ya art arda askeri hedefler yerine doğrudan sivil halka atılan Atom Bombalarının hesabının sorulması bir yana mahkemeler sürecinde ve sonrasında sözü dahi edilmemiştir.

Bu durum Şu Afrika Atasözünü akla getirmektedir: “Aslanlar kendi tarihlerini yazana kadar bütün tarih kitapları avcılar tarafından yazılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası Hukuk, Nürnberg Uluslararası Ceza Mahkemesi, Uzak Doğu Uluslararası Ceza Mahkemesi, Ad Hoc*

Justice of the Winners: Nuremberg and Tokyo International Military Tribunals

Abstract

The number of people lost their lives that can not be underestimated in the wars throughout history and many of the perpetrators are prosecuted.

---

¹ *Türkan Melis Parlak, Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, tmelisparlak@gmail.com*

Nuremberg and Tokyo Tribunals of winning when we cleared objective look Crimes against humanity , and war crimes accused only of crimes against peace “ losers “ as directed “biased “ should be seen as judge . Finished and ready to be delivered to Japan instead of repeatedly military targets directly the question of civilians accounts bomb thrown aside courts are not even mentioned during and after the process.

This situation brings to mind the following African proverb : “ Leons will be written by hunters until all the history books by their own history .

Keywords: *International Law, Nuremberg International Tribunal, Tokyo International Military Tribunal, Ad Hoc*

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi terasından etrafi kolaçan ettiğimizde dört bir tarafın savaşlarla kaplı olduğunu görürüz. Tarihin ilk çağlarında sahip olduğu yegâne şeyi; canını koruma kaygısında olan insanın, bir hegemonyaya ihtiyaç duyduğunu bunun akabinde de ona biat ettiğini görmekteyiz. Şüphesiz ki insanlığın en temel arzusu “hayatta kalmak”tır. Bunu sağlamak için de güce ihtiyaç duyar. İşte bu hayatta kalma ve güç elde etme arzusu, insan davranışlarının temelinde yatan en başat unsurdur. Bu sebeple Hobbes, insanın en temel hakkının “kendi hayatını korumak için her şeyi yapma özgürlüğü” olduğunu kabul etmiştir(Hobbes, 2011). Karşılıklı bir ihtiyaç-temin ağının akabinde kendine bir meşruiyet zemini temin eden iktidar çemberi de böyle doğmuştur. Kıt kaynaklara sahip dünyada sonsuz ihtiyacı olan insanın, koruyucu bir hegemon önderliğinde cepheden cepheye koşturması bundandır.

Aydınlanma çağı ve feodalite rejiminin yıkıldığı periyotlara değin, klasik savaş olgusu bu şekilde cereyan edecektir. Kapitalizmin dünya sahnesinde başrolde belirmesiyle ve sonrasında Fransız Devrimi ile mülkiyetin modern devletlerin anayasalarına girmesi, savaş nedenlerini de değiştirecek, sanayi çağında ise hammadde ve pazar ihtiyacı ile son teknoloji ürünü harp araç gereçleri işi bambaşka bir yöne taşıyacak “savunma sanayisi” sözlüklerde kalın harflerle geçecektir. Tüm bunların ışığında ilk çağlarda iki kabile arasında küçük çaplı dövüşmelerden başlayan bu süreç zaman içinde gelişen savaş teknolojisi, düzenli orduların kurulması ve silahların

öldürücülüğünün artması sebebi ile topyekûn ve oldukça yıkıcı bir hal almıştır. Özellikle Birinci Dünya Savaşı, cephe gerisini de etkileyen ilk savaş olması hasebiyle önem kazanmış, savaşın derin etkisi kendisine uluslararası platformlarda dahi yer bulabilmiştir. Wilson'ın uluslararası ilişkilerde idealizm teoremiyle vücut bulan Milletler Cemiyeti de bu etkinin bir ürünüdür. Yine tarihin gördüğü en büyük savaş olan İkinci Dünya Savaşı'nda gelişen hava kuvvetleri savaşı cephe gerisine de taşımıştır. Daha da ötesi tarihin gördüğü en ölümcül silahlar; atom bombaları Nagazaki ve Hiroşima'da patlatılmıştır. Bu çerçevede Latince kullanılan "Homo Homini Lupus" deyişi zaman içinde kendini doğrulamış, insanlığa en büyük zararı yine insan vermiştir.

20. Yüzyıl iki büyük dünya savaşına sahne olmuş ve savaşlar artık sadece cepheyle kalmamış cephe gerisini de etkilemiş; kitlesel sivil ölümleri göz ardı edilemeyecek boyutlara ulaşmıştır. Karşılıklı yok olma teoremi çerçevesinde özellikle ABD ve Rusya arasında cereyan edebilecek bir savaşın dünyayı yok edeceğinin bilimsel olarak kanıtlanması, savaşlara ve anti savaş olgularına giden yolun altını kalın bir şekilde çizmiştir. Yine modern dünyada insan haklarına verilen önemin artması, cephe gerisinin savaşlardan etkilenmesiyle doruk noktasına ulaşmış, kimyasal, nükleer silahlarla mücadele edilmesi fikri yaygınlaşmış savaş sırasında işlenen suçların, soykırımların caydırıcı bir mekanizma eksikliğinden meydana geldiği net bir şekilde anlaşılmıştır. Tokyo ve Nürnberg mahkemeleri bu alanda bir ilk olması hasebiyle önemlidir.

2. NÜRNBERG VE TOKYO MAHKEMELERİNİN KURULUŞLARININ TARİHSEL ARKA PLANI

Almanya'da İkinci Wilhelm'in 1882'de tahta geçmesiyle yeni bir dünya politikası benimsenmiş ve bu politikanın adı " Weltpolitik" olarak tanımlanmıştır. Buna karşılık Fransa ise "status quo"yu savunmuştur. Bu iki zıt fikir çarpışarak dünya savaşlarına giden yolun taşlarını yavaş yavaş örmüştür. Bunun yanı sıra Birinci Dünya Savaşı öncesi 1905 yılında yapılan Rus-Japon savaşı Doğu Asya'da yaşanan ilk emperyal savaştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası döneme baktığımızda bu dönemin en temel özelliği siyasal liberalizmin çöküşüdür. Temsili demokrasi neredeyse ortadan kalkmış, tek parti yönetimleri ortaya çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan hiperenflasyon zaten savaşta mağlup çıkan devletlerin harap

ekonomisinin tamamen dibe vurmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda yaşanan açlık, işsizlik ve çaresizlikte insanlar bir arayışa girmişlerdir. Ekonomik kriz anında kimliksizleştirilmiş geleceği göremeyen insanlar kendilerini adayacakları bir amaç arıyorlardı. Bu kaos ortamında İtalya’da Kara Gömlekliler ve Almanya’da ise Kahverengi Gömlekliler güçlenerek iktidara gelmişlerdir. Faşizm denilen bu iki siyasal hareket orta kesimi militanlaştırıp sokağa çıkarmış ve totaliter bir boyut kazanmıştır. 1920’de Adolf Hitler’in Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisini kurmasıyla başlayan bu süreçte Mussolini de Ulusal Faşist Partiyi kurmuştur ve faşizm Avrupa’nın bir kısmında söz sahibi olmuştur. Nazi iktidarı halkına negatif ojeni uygulamış ve ırk arılığını bozan herkesi katletmeyi amaçlamıştır. Özellikle yaşanan “Holokost” yani bir diğer adıyla Yahudi Soykırımında 6 milyona yakın Yahudi öldürülmüştür. Sadece Yahudiler değil engelliler, Çingene ve homoseksüeller gibi Nazilerin arı ırk perspektiflerine aykırı görülen insanlar da katledilmiştir.

Birinci Dünya Savaşı sonrası İtilaf Devletleri ile Almanya arasında imzalanan Versay Anlaşması dünyayı İkinci Dünya Savaşı’na götüren anlaşmazlıkların temelini oluşturmuştur (Sönmezoğlu, 2005). Birinci Dünya Savaşının bitmesinden sonra savaşların bittiğini sanılmıştı. Ne yazık ki İkinci Dünya Savaşının başlamışıyla bu sanılığın ne kadar yanlış olduğu anlaşıldı. Bu savaş hem kullanılan silahlar ve araçlar hem de savaşın yayıldığı bölge ilkiyle kıyaslandığında çok farklı idi. 1 Eylül 1939’da Almanya’nın Polonya’ya saldırmasıyla başlayan ve 14 Ağustos 1945’te Japonya’nın teslim olmasıyla son eren İkinci Dünya Savaşı tarihin en büyük çaplı savaşıdır. Savaş, Birinci Dünya Savaşı mağlubu Almanya’nın, savaş sonrası oluşan düzenden tatmin olmayan İtalya ve Japonya ile oluşturduğu Mihver Bloğu ile İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri’nden(ABD) oluşan Müttefikler ve Sovyetler Birliği(SSCB) arasında gerçekleşmiştir. İkinci Dünya Savaşında yaşanan insan hakları ihlalleri birincisiyle kıyaslanamayacak oranda fazlaydı (Koca, 2013). İkinci Dünya Savaşı Japon ve Alman işgalindeki bölgelerde savaş esirlerine ve sivillere karşı inanılmaz bir vahşetle işlenen ciddi suçlara sahne oldu. İşgal altındaki milletlerin saldırgan devletlere karşı gösterdiği direnç, kanlı misillemelerle bastırıldı. Bu savaş tüm Avrupa’yı baştan başa silip süpürecek Nazi politikalarını kitle ölüm merkezlerini ve toplama kamplarındaki dehşetini açığa çıkardı (Beyazıt, 2008).

Savaş sırasında Nazilerin Yahudilere karşı başlattığı sistemli soykırım ve işledikleri diğer insanlık dışı suçlar, yine Japonların da Uzak Doğuda işledikleri insanlık dışı suçlar uluslararası toplumda büyük tepkilere neden olmuş ve uluslararası toplumda “İnsanlığa Karşı Suçlar” kavramının yerleşmesini sağlamıştır (Akbulut, 1999). ABD I. Dünya Savaşı sonrası koyduğu çekincelerden vazgeçmiş ve Nazilerin uluslararası nitelikteki bir mahkemede yargılanmasını savunmuştur çünkü yapılanlar insancıl hukuk tarafından sindirilemeyecek boyuttaydı (Azarkan, 2003).

İkinci Dünya Savaşı sürerken, 1941 yılının Ekim ayında Fransız sivil rehinelere Almanlar tarafından öldürülmesi üzerine, Winston Churchill ve Franklin D. Roosevelt bir bildiri ile Hitler’i ve diğer Nazi liderlerini savaş sonrası yüz yüze gelecekleri ceza konusunda ikaz ettiler (Beyazıt, 2008). 13 Ocak 1942 tarihinde, müttefik devletler, Londra’da bir araya gelerek savaş suçlularının soruşturulması ve suçluların yargılanmasını amaçlayan St. James Deklarasyonu’nu yayınladılar. Nazilerin, demokratik yapıya son vererek muhalefet partilerini ortadan kaldırmaları, daha sonra Musevi halk üzerinde baskılara başlayarak tüm vatandaşlık haklarını Nürnberg yasaları ile ellerinden almaları ve altı milyondan fazla Yahudi’yi soykırıma tabi tuttukları iddiası sonucu Kasım 1942 de Roosevelt ve Churchill’in isteğiyle bir “ Savaş Suçları Komisyonu” oluşturuldu (Ulusoy, 2008).

1943 Ekiminde dışişleri bakanları düzeyinde toplanan bu konferans, gerçekte Tahran Zirvesi’nin hazırlığı niteliğindedir (Sandler, 2012). İngiltere’den Sir Anthony Eden, ABD’den Cordell Hull, SSCB’den Molotov ile Çin dış işleri bakanı katılmıştır. Konferansta SSCB, Almanya’ya karşı nihai zafere kadar savaşacağı konusunda güvence verdi. SSCB ayrıca savaştan sonra kurulacak olan uluslararası kuruluşu destekleyeceğini söyledi (Sandler, 2012). Konferansta görüşülen en önemli sorunlardan biri savaş suçlularının etkili şekilde cezalandırılması olmuştur. Birinci Dünya Savaşı’nın sonunda da böyle bir karar alınmış, ancak Alman Kayzeri kaçmış, öteki suçlulara da bu karar etkili bir şekilde uygulanamamıştı (Sandler, 2012). Müttefikler şimdi savaş sonrasında bir mahkeme kurarak savaş suçlularını yargılamaya karar verdiler. Konferansta Müttefikler bir “ Kurtarılmış Avrupa Deklarasyonu” yayınladılar. Almanya’da Nazizm’in, İtalya’da faşizmin tasfiyesini kararlaştırdılar (Sandler, 2012). Bu Beyannamede, galibiyet sonrasında Almanya’da kurulacak herhangi bir devletle yapılacak

antlaşma uyarınca, sorumlu Alman subay ve Nazi partisi mensuplarının ülkesinde suç işledikleri devlet mahkemelerine çıkarılarak, söz konusu devlet kanunlarına göre cezalandırılacakları, coğrafi bakımdan suçlarını işledikleri yer özel bir şekilde tespit edilemeyen büyük savaş suçularının da Müttefik Devletlerce kararlaştırılan şekilde muamele görecekları duyurulmuştur (Tosun, 1954). Konuşmalar sadece Moskova Konferansı ile sınırlı kalmamış, Tahran(1943) ve Yalta'da(1945) yapılan konferanslarda da savaş sonunda yapılacak yargılamalarla ilgili kararlılık sürdürülmüştür.

2. Dünya Savaşı sırasında “ Üç Büyükler ”in yaptığı son önemli toplantı olan Potsdam Konferansı öncesinde Almanya teslim olmuş ve artık kaderini Müttefiklerin eline bırakmıştı. Yapılan bu konferansta alınan kararlardan biri de savaş suçularının yargılanması olmuştur (Sönmezoglu, 2005). Savaş bittiğinde, özellikle Nazi yöneticilerinin cezalandırılması gerektiği konusunda duraksama yoktu. Fakat bunların sorumluluğunun ne şekilde işletileceği hakkında farklı görüşler vardı. İzlenebilecek iki yöntem vardı: ceza yargısına başvurmak ya da doğrudan infazı gerçekleştirmek(Zafer ve Güller, 2008). Fakat ABD yönetimi içinde, savaştan sorumlu Bakan Henry Stimson'un başını çektiği bir gruba göre, mutlaka uluslararası bir adli süreç izlenmeliydi(Tezcan vd., 2014).

Hazırlık aşamasına gelindiğinde bu görevi bizzat üstlenen ABD başkanı Truman, düzenlediği basın toplantısında, Yüksek Mahkeme hakimi Robert H. Jackson'u savaş suçuları ile ilgili davayı hazırlama ve savcı görevini yürütme ile görevlendirdiğini açıkladı(Odman, 1996). O da, kendi başkanlığında oluşturulan bir komite nezdinde yürütülen çalışmaları 1945'in yaz aylarında tamamladı (Tezcan vd., 2014). Nürnberg'i mahkeme yeri olarak öneren de oydu. Çünkü savaş süresince bombardımandan en az hasar görmüş ve yeterli büyüklükte bir adalet sarayı sadece Nürnberg'de vardı (takriben 530 büro ile 80 salon). Ayrıca bunun hemen yakınında bir de yıkılmamış hapisane bulunmaktaydı. 8 Ağustos 1945 tarihinde ABD, İngiltere, SSCB ve Fransa İngiltere'nin başkenti Londra'da Londra Antlaşmasını imzaladılar. Bu antlaşmanın 2. Maddesinde yer verildiği üzere, Nürnberg'de Uluslararası Askeri Mahkemenin kuruluşu, yetki ve işleyişi antlaşmaya ekli bir Statü ile belirlenmiştir(Odman, 1996). Sözü edilen bu antlaşma daha sonra 19 devlet tarafından da kabul edilmiş ve Naziler tarafından işlenen suçları yargılamak üzere uygulanmıştır(Tezcan, 2014).

Bu mahkemenin kuruluşunu takiben Pasifik Savaş Alanı ile ilgili Müttefik Kuvvetler Başkomutanı olarak General Douglas McArthur kendi yetkisine dayanarak resmi şekilde yayımlandığı 19 Ocak 1946 tarihli özel bir kararname ile Tokyo Uluslararası Uzak-Doğu Askeri Mahkemesini kurmuştur(Odman, 1996).

3. NÜRNBERG VE TOKYO MAHKEMELERİNE İÇERİKSEL BİR BAKIŞ

Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi yargılamalarına 20 Ekim 1945 yılında başladı ve 1 Ekim 1946'da yargılamalar sona erdi. Duruşmaları Führer Strasse'de bulunan Nürnberg Adliye Sarayının 600 numaralı salonunda yapıldı. Uzak Doğu Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi ise 3 Mayıs 1946'da yargılamalarına başlamış ve 12 Kasım 1948'de Nürnberg'de yapılan yargılamalarda dört büyük devletin her biri birer baş hakim, birer yedek hakim ve oy hakkı olmayan birer vekil gönderdi. Savcılık makamını oluşturan kişilerde bu dört devlettendi. Açılış duruşması Berlin'de yapıldı. Başkan Sovyet Hakimi Lola T. Nikitschenko'ydu. Savcılar 24 “ Esas savaş suçlusı “ ve 6 “ Suç işleyici Organizasyon (NSDAP, SS, SA, Rayş Hükümeti, Kurmay Başkanlığı, Gestapo ve Güvenlik Hizmeti Örgütü)” aleyhindeki iddianameyi sundular. Başkan mahkeme heyetinin İngiliz üyesi, Lord Hakim Geoffrey Lawrence'ydi(Kastner,2010).

Mahkemede 4 suç iddiasında bulunuldu:

- Dünya barışına karşı suç işlemek,
- Bir saldırı savaşı planlamak, çıkarmak ve uygulamak,
- Savaş Hukukuna karşı işlenen suçlar ve aykırı hareketler,
- İnsanlığa karşı işlenen suçlar(Kastner, 2010).

Mahkeme müttefik devletlerin üzerinde anlaşma sağladığı yirmi dört kişiyi sorgulayıp, bunlardan yirmi iki tanesini yargılamıştır. 30.09.1946 ve ve 1.10.1946'da kararlar açıklandı: Haklarında yargılama yapılan 22 sanıktan, on ikisi ölüm cezasına, üçü ömür boyu hapis cezasına, dördü 10 yıl ile 20 yıl arasında değişik cezalara çarptırılmış ve sanıklardan üçü de beraat etmiştir (Tezcan, 2000).

“ Soğuk Savaş “ nedeniyle dört galip devletin ilk planlamalarda öngörülenin aksine artık bir daha beraber mahkeme yapamadı. Ancak Nürnberg'de 1947 ile 1949 arasında 177 başka sanık aleyhinde on iki ABD mahkemesi daha yapılmıştır. Yine benzer davalar üç işgal bölgesinde de gerçekleşmiştir(Kastner, 2010).

Uzak Doğu Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi Müttefik Devletler tarafından belirlenen 11 farklı ülkeden 11 yargıç ve 12 savcı görev almıştır. Mahkeme başkanı Avustralyalı William Webb'dir. Başsavcı da ABD'li Joseph Keenan'dır. Bu mahkemede Nürnberg'in aksine ABD, Fransa, Birleşik Krallık ve SSCB'nin yanı sıra Avustralya, Yeni Zelanda, Hindistan, Çin, Hollanda ve Filipinlerden hakim ve savcılarda görev almıştır.

6 Ağustos Hiroşima ve 9 Ağustos Nagazaki'ye atılan atom bombalarından sonra Japon İmparatoru Hirohito, 15 Ağustos 1945'te radyodan yaptığı konuşmayla müttefiklerin teslim koşullarını kabul ettiğini açıkladı(Sandler, 2012).

1 Ocak 1946'da radyodan yaptığı bir diğer konuşmayla da Japon İmparatorlarında "olduğu varsayılan" yarı-tanrısız konumundan vazgeçtiğini açıkladı. Deklare edilmemiş olsa da genel kanı Japon İmparatoru Hirohito'yu bu açıklamayı yapmaya iten ABD ile yapılan gizli görüşmelerdir. Bu sayede Tokyo Mahkemesinde İmparator Hirohito'ya suçlamalar yüklenmemiştir.

İDDİANAMEDE İSNAT EDİLEN SUÇLAR

- Bir saldırı savaşı planlamak, çıkarmak ve uygulamak.
- Çin'e karşı nedensiz savaş açmak.
- ABD'ye karşı saldırgan savaşmak.
- İngiliz Milletler Topluluğu'na karşı saldırgan savaşmak.
- Hollanda'ya karşı saldırgan savaşmak.
- Fransa'ya karşı saldırgan savaşmak. (Hindiçin).
- SSCB'ye karşı saldırgan savaşmak.
- Savaş suçluları ve diğer insanlara insanlık dışı muameleyi önermek, uygulamak ve yetki vermek.
- Zulümlerin önlenmesi için gerekli adımların sağlanması vazifesini kasten ve aleni bir şekilde ihmal etmek.

Sanıklara yöneltilen suçlamaların ana temasını "uyguladıkları politikalar ile ciddi dünya sorunlarına, saldırı savaşlarına ve ayrıca Japonların ve barışsever insanların büyük tahribatlara uğramasına neden olmak" şeklindedir (Beyazıt, 2008).

Yargılanan 25 kişiden, 7'si ölüm, 16'sı müebbet, diğerleri de süreli hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir (Tezcan, 2000). Yargılanan en yüksek mevki sahibi kişi Başbakan Hideki Toko'dur.

4. MAHKEMELERİN NİTELİĞİ VE ÖZELLİĞİ

Tarihin tozlu sayfalarında önemli yer etmiş bu iki mahkemenin özelliklerine göz atacak olursak, iki mahkemenin de suçların işlenmesinden sonra, yalnızca bu suçları kovuşturmak için kurulmuş ad hoc (özel) ve olağanüstü nitelikte olduklarını görürüz (Tezcan, 2014). Özel olmaları, yalnızca belirli suç tiplerini yargılama yetkisine sahip olmalarından, olağanüstü olmaları ise, yetkilerine girdiği açıklanan fiillerin gerçekleşmesinden sonra (ex post facto) kurulmuş olmalarından kaynaklanmaktadır.

Ayrıca, bu mahkemelerin askeri niteliğini de vurgulamak gerekir. Savaş sırasında tüm taraflarca işlenen tüm suçları yargılamak üzere kurulmamışlardı, objektif adaleti sağlama görevleri yoktu.

İki mahkemenin de yargı yetkisi, uluslararası insancıl hukukun ihlallerine ilişkindir. Bu mahkemeler jürili olmayan, toplu mahkemelerdir. Yargılamalar esnasında gıyapta yargılamak mümkün olmuştur, mahkeme kararları kesindir ve denetim muhakemesi yolu öngörülmemiştir (Tezcan, 2014). Mahkemeler, asli yargı yetkisine sahiptirler, bu itibarla ulusal yargı mercilerinin yerine geçerek yargılama yapmışlardır.

Büyük benzerliklerinden dolayı da her iki yargılama için “Nuremberg Yargılamaları “ adı altında tek bir isim kullanılmaktadır. Yukarıda sözü edilen benzerliklerin yanında bu iki mahkeme arasında önemli uygulama farkları bulunmaktadır. Bu farklılıkları şu şekilde sıralayabiliriz(Tezcan, 2014).

- Nürnberg'de sadece dört hâkim var iken, Tokyo'da on bir hakim vardı. Nürnberg Mahkemesindeki hâkimlerim yedekleri mevcut iken, Tokyo Mahkemesindeki hâkimlerin yedekleri yoktu.
- Nürnberg'de dört farklı lisan kullanılırken, Tokyo'da İngilizce ve Japonca olmak üzere sadece iki lisan kullanılmıştır.

- Nürnberg’de dört müttefik devlet eşit savcılar ile temsil edilirken, Tokyo’da ABD liderliğindeki bir başsavcı ve on savcı yardımcısı ile iddia makamı faaliyet görmekteydi.
- Nürnberg Mahkemesi savaş suçlarının yargılanması konusunda tekel oluşturmaz ve ulusal mahkemelere de yetki tanırken, Tokyo Mahkemesi ulusal ceza mahkemelerinin yerini alacak şekilde kurulmuştur.
- Nürnberg Uluslararası Askeri Mahkemesi çok taraflı bir uluslararası antlaşma ile kurulurken, Tokyo Uluslararası Askeri Mahkemesi idari bir işlemle kurulmuştur. Bu bakımdan Tokyo mahkemesinin kuruluşu doğrudan uluslararası hukuka dayanmamaktadır ancak mahkemenin kompozisyonu ve uyguladığı hukuk onun uluslararası niteliğini ortaya koymaktadır (Zahar ve Sluiter, 2007).

5. MAHKEMELERİN YARGI YETKİSİ

Gerek Nürnberg, gerekse Tokyo Mahkemesi, üç ayrı suç tipi açısından yetkiliydi. Bunlar, barışa karşı suç, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar idi (Erem, 1948)

Statünün 6. maddesinin 1. fıkrasına göre, “ Bir tecavüz harbinin veya antlaşmalar, garantiler veya milletlerarası antlaşmaların ihlal edilmesi suretiyle vukubulan bir harbin idaresi, hazırlanması, çıkarılması veya idamesi veya evvelki fiillerden herhangi birinin tahakkuku için mukarrer bir plana veya komplo ’ya iştirak etmek” eylemleri Barışa Karşı Suç kategorisine dahil edilmiştir (Odman, 1996).

İkinci kategoride yer alan, “Savaş Suçları” ise, 6. maddenin ikinci fıkrasında; “ savaş yasalarının ve yapılageliş kurallarının çiğnenmesi” olarak ifade edilmiş ve “işgal altında bulunan ülkelerde sivil halkın öldürülmeleri, bunlara kötü muamele ve davranışta bulunması, zorla çalıştırılmaları, sürülmeleri, savaş esirleri ve denizdeki kişilerin öldürülmeleri veya kamu ve özel kişilere ait malların yağma edilmeleri, kent ve köylerin hiçbir neden yokken yakılmaları ve askeri zorunlulukların haklı kılmadığı yakıp-yıkma ve yok etmeler”, bu suç kapsamı içine alınmıştır (Odman, 1996).

“ Savaştan önce veya savaş sırasında sivil halkın öldürülmeleri, soykırım, tutsak olarak kullanmalar, sürgünler ve diğer insanlığa aykırı eylemler veya Mahkemenin yetki alanına giren herhangi bir suçun işlenmesi için veya bu suçla ilgili olarak politik, sosyal ve dinsel nedenlerle işlenen ve işlendikleri ülkenin iç hukukunda bir yasanın çiğnenmesi sayılan veya sayılmayan zalim davranışlar” ise, 6’ncı maddenin üçüncü fıkrasında, “ İnsanlığa Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir.

Şahsen işlenen fiillerden ötürü cezai sorumluluğunun doğmasını öngören bu hükümler dışında, bir de, suçlu sayılan teşkilatlara üye olmak biçiminde bir suç tipi yaratılmıştır (Tezcan, 2014). Statünün 9. maddesi uyarınca Mahkeme, herhangi bir örgütün suçlu olduğunu tespit edebilecektir. Fakat bunun için, bu örgütün suç işleme amacıyla oluşturulmuş olması, üyelerinin birbirleriyle bağlantılı olarak bu ortak amaç etrafında toplanmış olmaları ve örgütün kuruluş ya da faaliyet amacının statünün suç saydığı fiillerin işlenmesiyle ilişkili olması gereklidir. Mahkeme tarafından suçlu sayılan örgüt mensupları doğrudan cezalandırılmamış, Fransa, SSCB, ABD ve Büyük Britanya mahkemeleri bunları yargılamak konusunda derhal yetkili kılınmıştır (Tosun, 1954).

6. NÜRNBERG İLKELERİ

Uluslararası ceza hukunun gelişimi açısından, Nürnberg Askeri Mahkemesi (ve ona paralel olarak Tokyo Mahkemesi) Statüsünde yer alan kurallar daha sonra kodifiye edilerek pozitif uluslararası hukukun bir parçası haline getirilmiştir (Tezcan, 2014). Gerçekten, 11 Aralık 1946 tarihinde, BM Genel Kurulu 95 (I) sayılı kararıyla, “Nürnberg Mahkemesi Statüsü tarafından Tanınan Uluslararası Hukuk İlkelerinin Tasdiki” adı altında, gerek söz konusu Şartta, gerekse Nürnberg (ve ona paralel Tokyo) yargılamalarında kabul edilen ilkeleri “tasdik/tasvip” ettiğini açıklamıştır (Tezcan, 2014).

Uluslararası Hukuk Komisyonunun 1950’de konuyla ilgili hazırladığı raporda bu ilkeleri teyit edilirken bir yandan da onların içerikleri somutlaştırılmış, bu ilkeler “Nürnberg İlkeleri” olarak anılmaktadır (Tezcan, 2014). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’ndan geçen 177 (II) numaralı kararın, (a) paragrafında, Uluslararası Hukuk Komisyonu “Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi’nin tüzüğünde ve davanın yargılanma sürecinde tanınan uluslararası hukuk ilkelerini belirlemek”le

görevlendirildi. Bu amaçla aşağıdaki metin komisyonun ikinci oturumunda kabul edildi(Aydın, 2002).

I. İlke

Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eylemde bulunan şahıs, bundan sorumludur ve cezalandırılması olasıdır.

II. İlke

Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eyleme karşı bir ceza öngörülme de, bu şahsı uluslararası hukuk önünde işlediği suçun sorumluluğundan kurtarmaz.

III. İlke

Uluslararası hukuka göre suç kabul edilen bir eylemde bulunan şahıs, devlet başkanı ya da sorumlu hükümet memuru olmaları, işbu şahısları uluslararası hukuk önünde sorumluluktan kurtarmaz.

IV. İlke

Bir şahsın üstü ya da hükümetinin emrine uygun davranması, ahlakî irade bir şahıs için her zaman bir olanak olduğundan, uluslararası hukuk önünde sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

V. İlke

Uluslararası hukuka göre suç işlediği iddia edilen şahıs, gerçeklere ve hukuka uygun olarak adil yargılanma hakkına sahiptir.

VI. İlke

Aşağıda sıralanan suçlar uluslararası hukuk önünde cezaî suçlar olarak belirlenmiştir:

(a) Barışa karşı işlenen suçlar

(i) Saldırgan ya da uluslararası antlaşma, sözleşme ve garantileri ihlal eden bir savaşı planlama, hazırlık ya da kışkırtma,

(ii) Ortak plana işbirliği yapma ya da (i) maddede belirtilen eylemlerin başarılması karşı komplo;

(b) Savaş suçları

Yasaların ya da savaş adetlerinin ihlalleri, örneğin: köle işçilere ya da herhangi bir amaçla sivil halka ya da işgal altındaki bölge halkına, savaş tutsaklarına, denizdeki insanlara, kötü davranma ya da onları, rehineleri öldürme, sınırdışı etme; kamu ya da özel mülklerin yağmalanması, kent, kasaba ve köylerin ahlaksızca yıkımı ya da askerî gereklilikle açıklamayacak biçimde tahrip edilmesi;

(c) İnsanlığa karşı işlenen suçlar

Cinayet, kitle imha, köleleştirme, sürgün ve sivil halka yapılan diğer insanlık suçları, ya da siyasî, etnik ya da dinî nedenlerle eziyet, ya da savaş suçu ya da insanlığa karşı işlenen suçlarla ilgili idam ya da eziyet ya da eylemler sürdürülmesi.

VII. İlke

Savaş suçu ya da insanlığa ya da barışa karşı işlenen suçların eyleme geçirilmesinde suç ortaklığı, VI. İlke belirtildiği üzere uluslararası hukuka göre bir suçtur.

7. NÜRNBERG VE TOKYO MAHKEMELERİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Nürnberg ve Tokyo Mahkemeleri, suçların cezasız kalmaması için önemli bir adım olmakla birlikte pek çok eleştiriye hedef olmuştur. Bu eleştiriler özellikle “suçta ve cezada kanunilik prensibi”ne ve “doğal hakim ilke” sine aykırılık olduğu yönünde olmuştur. Kanunilik ilkesi, bir taraftan suçun diğer taraftan suç karşılığı uygulanacak cezanın kanunda gösterilmesi anlamına gelir (Öztürk ve Erdem, 2011). Doğal hakim ilkesi ise, herkesin kanunla önceden kurulmuş bir mahkemenin tarafsız, bağımsız ve her bakımdan, yani madde, kişi, yer, görev bakımından yetkili hakimi önünde yargılanma hakkına sahip olduğunu ifade eder (Tezcan, 2014). Nürnberg ve Tokyo yargılamalarında, işlendiği sırada suç olarak tanımlanmayan fiillerin, sonradan suç olarak sayılıp cezalandırılmaları kanunilik ilkesine aykırı bir durum olduğu ileri sürülmüştür (Ulusoy, 2008). Çünkü bu fiiller işlendiği zamanda bunları açıkça suç olarak öngören herhangi bir uluslararası hukuk kuralı mevcut değildir, ve diğer yandan insanlığa karşı suç kategorisinde görebileceğimiz Yahudi soykırımı da 3. Reich hukukuna göre tümüyle yasalı (Tezcan, 2014). Bu bakımdan, yargılamalar esnasında yapılan itirazlar, mahkeme tarafından basit bir temele dayandırılarak reddedilmiştir. Buna göre, mevcut antlaşmalardaki ve uluslararası belgelerdeki tüm güvencelere ve yasaklara rağmen, komşu devletlere saldıran kimseleri cezalandırmamanın adil olmayacağını söylemek, kesinlikle haksız olurdu. Bu fiillerin tüm devletler tarafından haksız kabul edilmeleri gerekmektedir (opinio juris)(Şen, 2009). Bilindiği üzere opinio juris, uluslararası teamül hukukunun ortaya çıkabilmesi için devlet uygulamaları ile beraber gerçekleşmesi gereken bir şart olup, uzun süreler boyunca tüm devletlerce aynı görüşün kabul edilerek bir yönde uygulama yapılması anlamına gelmektedir. Ad-hoc mahkemelerin yargılama yetkisine

giren suçlarda “ opinio juris”in varlığı kabul edilecek olsa bile bu ortak kabul, hukukun evrensel bir ilkesi olan “suçta ve cezada kanunilik” ilkesi ile “ ceza normlarının fail aleyhine geçmişe uygulanamayacağı” esasına aykırılığı ortadan kaldırmaya yeterli değildir. Çünkü ceza hukukunda emir ve yasaklar ile yaptırımlar dayanaklarını, “opinio juris”ten değil, önceden kabul edilen kanunlardan ve uluslararası sözleşmelerden alırlar. Aynı şekilde doğal hakim ilkesi açısından da bakacak olursak; yargılayacakları fiiller işlendikten sonra yalnızca o fiilleri yargılamak için kurulmuş olması yönüyle bu evrensel ilkeye aykırı olduğu ileri sürülmektedir (Sözür ve Erman, 2000).

Diğer bir eleştiri konusu ise yalnızca yenik devletlerin yargılanmış olmasıdır. Tokyo ve Nürnberg mahkemelerinin görünürdeki amacı adaleti gerçekleştirmek ve dünya üzerinde bozulan düzeni sağlayıp, insanlığın vicdanını rahatlatmak olsa da, bu mahkemelerin dışarıya sunulmayan ve gerçekte bulunan sessiz bir amacı vardır ki, o da 2. Dünya Savaşı’ını kazanan devletlerin, bireysel intikamlarını savaşı kaybeden devletlerin yöneticilerinden ve üst düzey komutanlarından almaları olarak kabul edilmelidir (Şen, 2009). Çünkü “kazananların adaleti” uygulamaya geçmiş ve kazananlar tarafından ve kazananlar için kaybedenlerin yargılanmasına yol açmıştır. Gerçekten de, savaşın iki taraflı bir eylem olduğu, taraflardan birisinin askerleri ya da halkı tarafından işlenen fiillerin, savaşın karşı tarafının askerleri ve halkı tarafından da işlenmiş olmasının yüksek bir ihtimal olduğu ve nedense kazanan devletlerin kaybeden devletlere karşı uluslararası ceza yargısını bir “ yaptırım “ olarak uyguladıkları düşünüldüğünde, ceza yargılaması gibi bireylerin hayatları ve özgürlükleri açısından en üst seviyede önemli bir konunun, devletlerin arasında çıkan anlaşmazlıklarda yaptırım veya bir araç olarak kullanılmaması gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Diğer bir itiraz olarak, Alman topraklarında işlenmiş bulunan fiiller üzerindeki cezai yargı yetkisinin Alman ulusal mercilerinden alınıp uluslararası bir mahkemeye devredilmesini öngören bir antlaşmada Alman Devletinin imzasının bulunmamasının egemenlik haklarına aykırılık oluşturduğu söylenmiştir (Sözür ve Erman, 2000).

Son olarak da mahkeme, tarafsız ve yenik devletlerden yargıç bulundurmaması sebebiyle tarafsızlık ilkesine ve adil yargılanma hakkına gölge düşürdüğü sebebiyle eleştirilmiştir.

8. SONUÇ

Sonuç olarak diyebiliriz ki Nuremberg Yargılamaları (Nuremberg ve Tokyo Mahkemeleri) uluslararası ceza hukuku bakımından yeni bir çığır açmıştır. Uluslararası alanda ilk defa bireylerin cezai sorumluluğu kabul edilmiş, devlet başkanlarının bağışıklığının savaş suçları bakımından söz konusu olamayacağı belirtilmiştir(Koca, 2013).

Yine de belirtmek gerekir ki, “yaşam hakkı”, “suçta ve cezada kanunilik”, ”dürüst yargılanma”, “eşitlik” gibi evrensel değerlerin, insanlık tarafından oldukça sancılı dönemler atlatılarak kazanıldığı, bu değerlerin kazanılması sürecinde birçok kişinin haksız müdahalelere uğradığı gerçeği karşısında, bugün evrensel ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukuku prensiplerine dayalı bir uluslararası ceza yargılaması sistemine kısmen de olsa sahip olduğumuz düşünüldüğünde, Nürnberg ve Tokyo mahkemeleri hatalı ve adaletsiz uygulamalara yol açmış olsalar da, bu mahkemeleri insanlığın bugün sahip olduğu değerlere bir ilk basamak olarak değerlendirmek isabetli olacaktır (Şen, 2009).

Aynı zamanda bu yargılamalar kurulacak diğer ad hoc mahkemelere de bir örnek olmuştur.

KAYNAKÇA

- [1] AVCI,G., (2012), Uluslararası Ceza Mahkemesi, Yüksek Lisans Tezi, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü , Erzurum.
- [2] AZARKEN,E.,(2013), Nürnberg'ten La Haye'ye, Beta Yayınevi, İstanbul.
- [3] BALL,H.,(1999),Prosecuting War Crimimes and Genocide, The Twentieth-Century Experience, University Press of Kansas, USA.
- [4] BEYAZIT, Ö.,(2008), Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Yetkisi, Yüksek Lisans Tezi, KÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

- [5] HOBBS, T., (2011), Leviathan, Pasific Publishing Studio, United States.
- [6] İNCEOĞLU, M., (2008), Uğur Alacakaptan'a Armağan Cilt: 1, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- [7] KOCA, Z., (2013), İnsanlık Suçunun Önlenmesi ve Mağdurun Korunmasında Uluslararası Ceza Hukuku ve Uluslararası Ceza Mahkemelerinin Önemi ve Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- [8] ÖZTÜRK B., ERDEM M., (2011), Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbiri Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [9] SANDLER O., (2012), Siyasi Tarih 1918-1994, Ankara.
- [10] SÖNMEZOĞLU, F., (2005), Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul.
- [11] SÖZÜER A., ERMAN B., (2000). Uluslararası Ceza Mahkemesi, Adalet Yüksekokulu, İstanbul.
- [12] ŞEN, E., (2009), Uluslararası Ceza Mahkemesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [13] TEZCAN, D., ERDEM, M., ÖNOK, R., (2009), Uluslararası Ceza Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [14] TEZCAN, D., (2000), Uluslararası Suçlar Ve Uluslararası Ceza Divanı, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000, Ankara Barosu Yayınları, Ankara.
- [15] ULUSOY, O., (2008), Uluslararası Ceza Mahkemesi, İnsan Hakları Gündemi Derneği, İzmir.

İnternet Kaynakları

- [16] Askeri Hukuk İnternet Sitesi,” Tarihe Geçen Davalar”.
- [17] Bavyera Eyaleti Adalet Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi.
“Nürnberg Mahkemeleri”.
- [18] CND.ORG
- [19] KASTNER Haus, Oberlandesgericht Nürnberg
- [20] ODMAN Tevfik, “ Eski Yugoslavya ile ilgili Uluslararası Ceza
- [21] Mahkemesinin Kuruluşu ve Yasal Dayanağı”, Ankara Üniversitesi
Dergisi
- [22] Truman Kütüphanesi, “ Tokyo Mahkemeleri”.
- [23] United States Holocaust Memorial Museum
- [24] Virginia University